

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (druhá komora)

z 21. októbra 2010*

Vo veci C-227/09,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 234 ES, podaný rozhodnutím Tribunale ordinario di Torino, Sezione Lavoro (Taliansko), z 3. júna 2009 a doručený Súdnemu dvoru 22. júna 2009, ktorý súvisí s konaním:

Antonino Accardo,

Viola Acella,

Antonio Acuto,

Domenico Ambrisi,

Paolo Battaglino,

* Jazyk konania: taliančina.

Riccardo Bevilacqua,

Fabrizio Bolla,

Daniela Bottazzi,

Roberto Brossa,

Luigi Calabro,

Roberto Cammardella,

Michelangelo Capaldi,

Giorgio Castellaro,

Davide Cauda,

Tatiana Chiampo,

Alessia Ciaravino,

Alessandro Cicero,

Paolo Curtabbi,

Paolo Dabbene,

Mauro D'Angelo,

Giancarlo Destefanis,

Mario Di Brita,

Bianca Di Capua,

I - 10278

Michele Di Chio,

Marina Ferrero,

Gino Forlani,

Giovanni Galvagno,

Sonia Genisio,

Laura Dora Genovese,

Sonia Gili,

Maria Gualtieri,

Gaetano La Spina,

Maurizio Loggia,

Giovanni Lucchetta,

Sandra Magoga,

Manuela Manfredi,

Fabrizio Maschio,

Sonia Mignone,

Daniela Minissale,

Domenico Mondello,

Veronica Mossa,

Plinio Paduano,

Barbaro Pallavidino,

Monica Palumbo,

Michele Paschetto,

Frederica Peinetti,

Nadia Pizzimenti,

Gianluca Ponzo,

Enrico Pozzato,

Gaetano Puccio,

Danilo Ranzani,

Pergianni Risso,

Luisa Rossi,

Paola Sabia,

Renzo Sangiano,

Davide Scagno,

Paola Settia,

Raffaella Sottoriva,

Rossana Trancuccio,

Fulvia Varotto,

Giampiero Zucca,

Fabrizio Lacognata,

Guido Mandia,

Luigi Rigon,

Daniele Sgavetti

proti

Comune di Torino,

SÚDNY DVOR (druhá komora),

v zložení: predseda druhej komory J. N. Cunha Rodrigues, sudcovia A. Arabadjiev, U. Løhmus, A. Ó Caoimh (spravodajca) a P. Lindh,

generálny advokát: P. Cruz Villalón,
tajomník: M.-A. Gaudissart, vedúci sekcie,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 24. júna 2010,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— A. Accardo a i., v zastúpení: R. Lamacchia, avvocato,

— F. Lacognata a i., v zastúpení: A. Grespan, avvocatessa,

— Comune di Torino, v zastúpení: M. Li Volti, S. Tuccari a A. Melidoro, avvocatesse,

- talianska vláda, v zastúpení: G. Palmieri, splnomocnená zástupkyňa, za právnej pomoci W. Ferrante a L. Ventrella, avvocati dello Stato,

- česká vláda, v zastúpení: M. Smolek a D. Hadrouška, splnomocnení zástupcovia,

- Európska komisia, v zastúpení: M. van Beek a C. Cattabriga, splnomocnení zástupcovia,

so zreteľom na rozhodnutie prijaté po vypočutí generálneho advokáta, že vec bude prejednaná bez jeho návrhov,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článkov 5, 17 a 18 smernice Rady 93/104/ES z 23. novembra 1993 o niektorých aspektoch organizácie pracovného času (Ú. v. ES L 307, s. 18; Mim. vyd. 05/002, s. 197).

- 2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi Antoninom Accardom a i. a Fabriciom Lacognatom a i. na jednej strane a Comune di Torino na druhej strane o náhradu škody, ktorú mali žalobcovia utrpieť v období rokov 1998 až 2007 z dôvodu

nerespektovania doby odpočinku v týždni, na ktoré mali mať nárok príslušníci mestskej polície v Turíne.

Právny rámec

Právna úprava Únie

- 3 Smernica 89/391/EHS Rady z 12. júna 1989 o zavádzaní opatrení na podporu zlepšenia bezpečnosti a ochrany zdravia pracovníkov pri práci (Ú. v. ES L 183, s. 1; Mim. vyd. 05/004, s. 146) je rámcová smernica, ktorá upravuje všeobecné zásady v oblasti bezpečnosti a zdravia pracovníkov. Tieto zásady boli neskôr rozvinuté v ďalších samostatných smerniciach. Medzi tieto smernice patrí smernica 93/104, smernica 93/104 zmenená a doplnená smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2000/34/ES z 22. júna 2000 (Ú. v. ES L 195, s. 41; Mim. vyd. 05/004, s. 27, ďalej len „smernica 93/104 v znení zmien a doplnení“) a smernica Európskeho parlamentu a Rady 2003/88/ES zo 4. novembra 2003, o niektorých aspektoch organizácie pracovného času (Ú. v. ES L 299, s. 9; Mim. vyd. 05/004, s. 381) (ďalej len spoločne „smernice o „pracovnom čase“).
- 4 Článok 2 smernice 89/391 vymedzuje jej pôsobnosť takto:

„1. Táto smernica sa vzťahuje na všetky odvetvia činnosti, verejné a súkromné (priemysel, poľnohospodárstvo, obchod, administratívu, služby, vzdelávanie, kultúru, voľný čas atď.).

2. Táto smernica sa neuplatňuje tam, kde sú s ňou nevyhnutne v rozpore charakteristiky vlastné pre určité osobitné činnosti verejných služieb, ako sú napríklad ozbrojená sila, polícia alebo pre určité osobitné činnosti služieb civilnej ochrany.

V takom prípade sa bezpečnosť a ochrana zdravia pracovníkov, pokiaľ je to možné, musí zabezpečiť v zmysle cieľov tejto smernice.“

- 5 Smernicu 93/104 najprv zmenila a doplnila smernica 2000/34. Následne smernica 2003/88 kodifikovala túto zmenenú a doplnenú smernicu 93/104, ktorú zrušila a od 2. augusta 2004 ju nahradila.
- 6 Podľa článku 1 smerníc „o pracovnom čase“, ktorý má názov „Účel a rozsah pôsobnosti“:

„1. Táto smernica stanovuje minimálne požiadavky na bezpečnosť a ochranu zdravia pre organizáciu pracovného času.

2. Táto smernica sa vzťahuje na:

- a) minimálne doby denného odpočinku, týždenného odpočinku a ročnej dovolenky, prestávky v práci a na maximálny týždenný pracovný čas

a

b) určité aspekty nočnej práce, práce na zmeny a rozvrhnutie práce.

3. Táto smernica sa vzťahuje na všetky odvetvia činností, verejné a súkromné, v zmysle článku 2 smernice 89/391/EHS bez toho...

...

4. Ustanovenia smernice 89/391/EHS sa úplne uplatňujú na záležitosti uvedené v odseku 2, bez toho, aby boli dotknuté prísnejšie a/alebo osobitné ustanovenia tejto smernice.“

7 Článok 2 smerníc „o pracovnom čase“ s názvom „Definície“ stanovuje:

„Na účely tejto smernice platia tieto definície:

1. „pracovný čas“ je akýkoľvek čas, počas ktorého pracovník pracuje podľa pokynov zamestnávateľa a vykonáva svoju činnosť alebo povinnosti v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi a/alebo praxou;

2. ‚čas odpočinku‘ je akýkoľvek čas, ktorý nie je pracovným časom;

...“

- 8 Články 3 až 7 smerníc „o pracovnom čase“ stanovujú, že sú členské štáty povinné prijať opatrenia na zabezpečenie nároku každého pracovníka na minimálny denný odpočinok, odpočinok v týždni a platenú dovolenku za rok. Upravujú tiež prestávky v práci a maximálny týždenný pracovný čas.
- 9 Článok 3 smerníc „o pracovnom čase“, ktorý má názov „Denný odpočinok“, stanovuje, že „členské štáty prijímú opatrenia nevyhnutné na zabezpečenie toho, aby každý pracovník mal nárok na minimálny denný odpočinok trvajúci 11 po sebe nasledujúcich hodín v priebehu 24 hodín“.
- 10 Pokiaľ ide o odpočinok v týždni, článok 5 prvý odsek smerníc „o pracovnom čase“, stanovuje, že členské štáty „prijímú nevyhnutné opatrenia na zabezpečenie toho, aby za každé obdobie siedmich dní mal pracovník nárok na minimálny neprerušovaný odpočinok v trvaní aspoň 24 hodín plus jedenásthodinový denný odpočinok uvedený v článku 3“. Z uvedeného článku 5 tiež vyplýva, že v prípade, že je to zdôvodnené objektívnymi, technickými alebo organizačnými podmienkami, môže sa uplatňovať minimálny čas odpočinku 24 hodín.
- 11 Článok 16 smerníc „o pracovnom čase“ stanovuje na uplatnenie svojho článku 5 referenčné obdobie nepresahujúce 14 dní.

- 12 S prihliadnutím na osobitosti niektorých činností smernice „o pracovnom čase“ upravujú niekoľko odchýlok od viacerých svojich základných pravidiel, pričom vyžadujú splnenie určitých podmienok.
- 13 V tejto súvislosti článok 17 smernice 93/104 a smernice 93/104 v znení zmien a doplnení stanovuje:

„...“

2. Odchýlky môžu byť prijaté prostredníctvom zákonov, iných právnych predpisov alebo správnych opatrení alebo prostredníctvom kolektívnych zmlúv, alebo dohôd medzi sociálnymi partnermi za predpokladu, že príslušným pracovníkom budú poskytnuté rovnocenné doby náhradného odpočinku alebo že vo výnimočných prípadoch, keď nie je z objektívnych dôvodov možné poskytnúť tieto doby náhradného odpočinku, bude dotknutým pracovníkom poskytnutá zodpovedajúca ochrana:

2. 1 z článkov 3, 4, 5, 8 a 16:

...

- b) v prípade činností, keď pracovisko pracovníka a jeho bydlisko sú od seba vzdialené alebo kde sú rôzne pracoviská pracovníka od seba vzdialené;

- c) v prípade bezpečnostných alebo dozorných činností vyžadujúcich trvalú prítomnosť za účelom ochrany majetku a osôb, najmä v prípade strážnikov a dozorcov alebo bezpečnostných firiem:

...

- iii) ..., služieb tlače, rádia, televízie, filmovej produkcie, pošty a telekomunikácií, ambulancie, požiarnych služieb a služieb civilnej ochrany;

...

3. Odchýlky z článkov 3, 4, 5, 8 a 16 sa môžu uskutočniť prostredníctvom kolektívnych zmlúv alebo dohôd uzavretých medzi sociálnymi partnermi na vnútroštátnej alebo regionálnej úrovni, alebo v súlade s pravidlami ustanovenými v týchto zmluvách, prostredníctvom kolektívnych zmlúv alebo dohôd uzavretých medzi sociálnymi partnermi na nižšej úrovni.

Členské štáty, v ktorých nie je žiadny zákonný systém zaisťujúci uzatváranie kolektívnych zmlúv alebo dohôd medzi sociálnymi partnermi na vnútroštátnej alebo regionálnej úrovni, pokiaľ ide o otázky, na ktoré sa vzťahuje táto smernica, alebo členské štáty, v ktorých existuje osobitný legislatívny rámec pre tento účel a v hraniciach stanovených týmto systémom, môžu, v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi a/alebo praxou, povoliť odchýlky od článkov 3, 4, 5, 8 a 16 cestou kolektívnych zmlúv alebo dohôd uzavretých medzi sociálnymi partnermi na príslušnej kolektívnej úrovni.

Odchýlky ustanovené v prvom a druhom pododseku sa povolia za podmienky, že príslušným pracovníkom sa poskytnú rovnocenné doby na náhradný odpočinok alebo

vo výnimočných prípadoch, kde z objektívnych dôvodov nie je možné poskytnúť také doby, je príslušným pracovníkom poskytnutá zodpovedajúca ochrana.

Členské štáty môžu ustanoviť pravidlá:

— pre uplatňovanie tohto odseku sociálnymi partnermi

a

— pre rozšírenie ustanovení kolektívnych zmlúv alebo dohôd uzavretých v súlade s týmto odsekom na iných pracovníkov v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi a/alebo praxou.

...“

¹⁴ Podľa článku 18 ods. 1 písm. a) smernice 93/104 a smernice 93/104 v znení zmien a doplnení členské štáty mali prijať nevyhnutné zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia zabezpečujúce súlad s touto smernicou do 23. novembra 1996 alebo zaistiť do tohto dátumu, aby boli prijaté potrebné opatrenia dohodou sociálnych partnerov, pričom členské štáty boli povinné uskutočniť potrebné opatrenia, ktoré umožnia zaručiť v ktorejkoľvek dobe plnenie ustanovení obsiahnutých v tejto smernici.

- 15 Ako vyplýva z bodu 5 tohto rozsudku smernica 93/104 v znení zmien a doplnení bola zrušená a od 2. augusta 2004 ju nahradila smernica 2003/88. Zo znenia odôvodnenia č. 1 smernice 2003/88 vyplýva, že jej cieľom je v záujme sprehľadnenia a vyjasnenia kodifikovať ustanovenia smernice 93/104 v znení zmien a doplnení. Obsah a očíslovanie najmä článkov 1 až 3, 5 a 16 sa identicky prevzalo do smernice 2003/88. Body 2.1 a 2.2 odseku 2 článku 17 smernice 93/104 v znení zmien a doplnení sú odteraz rozdelené medzi odseky 2 a 3 článku 17 smernice 2003/88. Odsek 3 článku 17 smernice 93/104 v znení zmien a doplnení prebral článok 18 smernice 2003/88.

Vnútroštátna právna úprava

- 16 Z vnútroštátneho rozhodnutia vyplýva, že predmetné obdobie vo veci samej začínajúce rokom 1998 a končiace rokom 2007 sa vzhľadom na uplatniteľnú vnútroštátnu právnu úpravu skladá z troch samostatných úsekov.
- 17 V prvom období trvajúcim až do 9. apríla 2003 právo pracovníka na odpočinok v týždni zakotvoval článok 36 tretí odsek Ústavy, podľa ktorého „pracujúci má právo na odpočinok v týždni... a ktorého sa nemôže vzdať“ a článok 2109 ods. 1 občianskeho zákonníka, podľa ktorého „každý, kto vykonáva prácu, má za každý týždeň právo na jeden deň pracovného odpočinku, ktorý spravídla pripadne na nedeľu“. Z písomných pripomienok, ktoré Antonnino Accardo a i. predložili Súdnemu dvoru vyplýva, že tieto dve ustanovenia boli vyhlásené oveľa skôr, ako bola prijatá smernica 93/104.
- 18 Od 29. apríla 2003, keď nadobudol účinnosť legislatívny dekrét č. 66 z 8. apríla 2003, ktorým sa vykonávajú smernice 93/104/ES a 2000/34/ES a ktorý sa týka niektorých

aspektov organizácie pracovného času (riadna príloha GURI č. 87 zo 14. apríla 2003, ďalej len „legislatívny dekrét č. 66/2003“), všeobecný režim odpočinku v týždni upravuje jeho článok 9 ods. 1, ktorý stanovuje, že každých sedem dní má pracovník nárok na odpočinok v trvaní 24 hodín, ktorý spravidla pripadne na nedeľu, ku ktorému sa pripočítavajú hodiny denného odpočinku uvedené v článku 7 tohto dekrétu. Podľa článku 9 ods. 2 písm. b) a článku 17 ods. 4 tohto dekrétu kolektívne zmluvy môžu stanoviť odchylnú úpravu od tohto nároku, musia však priznať rovnocenný náhradný čas odpočinku.

- 19 Od 1. septembra 2004 po zmene, ktorú zaviedol článok 1 ods. 1 písm. b) legislatívneho dekrétu č. 213 z 19. júla 2004, ktorým sa mení a dopĺňa legislatívny dekrét č. 66 z 8. apríla 2003 o sankciách týkajúcich sa pracovného času (GURI č. 192 zo 17. augusta 2004, ďalej len „legislatívny dekrét č. 213/2004“), ustanovenia legislatívneho dekrétu č. 66/2003 sa neuplatnia na príslušníkov mestskej polície.
- 20 Pred nadobudnutím účinnosti legislatívneho dekrétu č. 66/2003 a po prijatí legislatívneho dekrétu č. 213/2004 odchylnú úpravu od všeobecného režimu odpočinku v týždni aplikovateľnú na príslušníkov mestskej polície stanovili tri „celoštatné kolektívne pracovné zmluvy“ pre odvetvie zamestnancov miestnych samospráv, ktoré boli uzavreté v priebehu rokov 1987, 2000 a 2001 (ďalej len „príslušné kolektívne zmluvy vo veci samej“). Každá z týchto kolektívnych zmlúv okrem iného stanovuje, že „zamestnanec, ktorý z dôvodu osobitných požiadaviek týkajúcich sa služby“ nečerpá odpočinok v týždni, má „nárok na náhradný odpočinok, ktorý musí vyčerpať spravidla do 15 dní a v každom prípade najneskôr do konca nasledujúcich dvoch mesiacov“. Kolektívna zmluva podpísaná v priebehu roka 1987 stanovila, že títo zamestnanci majú nárok na 20 % zvýšenie riadnej dennej mzdy, pričom

kolektívne zmluvy uzatvorené v rokoch 2000 a 2001 stanovili, že uvedené zvýšenie mzdy predstavuje 50 %.

- 21 Z vnútroštátneho rozhodnutia vyplýva, že žalobcovia vo veci samej sa odvolávajú na články 1418 a 1419 občianskeho zákonníka, ktoré postihujú neplatnosťou zmluvné ustanovenia, ktoré sú v „rozpore s kogentnými normami“, a zároveň stanovujú, že tieto zmluvné ustanovenia sa „zo zákona nahrádzajú kogentnými ustanoveniami“.

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

- 22 Žalobcovia sú príslušníkmi mestskej polície v Turíne majúci 35-hodinový týždenný pracovný čas. V období rokov 1998 až 2007 boli zaraďovaní do služby organizovanej na pracovné zmeny, stanovené tak, že raz za každých päť týždňov pracovali sedem po sebe nasledujúcich dní, po ktorých podľa vnútroštátneho rozhodnutia nasledovala doba odpočinku, čiže táto doba nebola zrušená, len presunutá.
- 23 Tento systém pracovných zmien a presunutie odpočinku vzhľadom na siedmy deň piateho týždňa vyplývajú z dohody s odbormi uzatvorenej 2. júla 1986 medzi správou mestského úradu a zástupcami najväčších talianskych odborových organizácií (ďalej len „dohoda z roku 1986“).
- 24 Žalobcovia sa svojou žalobou podanou na vnútroštátny súd domáhajú, aby im Comune di Torino nahradilo škodu za ujmu, ktorá im mala vzniknúť v dôsledku psychického a fyzického opotrebovania v súvislosti s nerešpektovaním odpočinku v týždni,

ktorú stanovuje vnútroštátna právna úprava, keďže pracovali sedem po sebe nasledujúcich dní a neskôr čerpali len jeden deň odpočinku vo forme náhradného odpočinku. Na podporu svojej žaloby sa odvolávajú na kogentné ustanovenia článku 36 tretieho odseku Ústavy a článku 2109 ods. 1 občianskeho zákonníka, pričom príslušné ustanovenia dohody z roku 1986 a kolektívnych zmlúv vo veci samej považujú vzhľadom na absenciu zodpovedajúcich zákonných ustanovení za nezákonné.

- 25 Comune di Torino namietalo, že podľa článku 17 ods. 3 smernice 93/104 odchýlky od odpočinku v týždni uvedeného v článku 5 smernice 93/104 môžu zaviesť kolektívne zmluvy alebo dohody uzavreté medzi sociálnymi partnermi na vnútroštátnej alebo regionálnej úrovni pod podmienkou, že sa dotknutým pracovníkom prizná rovnocenný náhradný odpočinok.
- 26 Žalobcovia vo veci samej spochybňujú priamy účinok článku 17 smernice 93/104 pred prijatím legislatívneho dekrétu č. 66/2003 a samotnú aplikovateľnosť odseku 3 tohto článku na mestských policajtov. Toto odvetvie nie je výslovne obsiahnuté v zozname podľa článku 17 ods. 2 bodu 2.1 smernice 93/104 a možnosť odchýlky stanovená v odseku 3 toho istého ustanovenia sa nevzťahuje ani na mestských policajtov. Táto posledná uvedená možnosť nie je autonómna, keďže ide len o upresnenie uvedeného článku 17 ods. 2.
- 27 Podľa žalobcov legislatívny dekrét č. 66/2003 po zmene a doplnení legislatívnym dekrétom č. 213/2004 sa v každom prípade ako celok na mestských policajtov už neaplikuje, čo spôsobuje, že článok 17 smernice 93/104 sa neuplatní a opätovne sa aplikuje článok 36 Ústavy a článok 2109 občianskeho zákonníka.

28 Za týchto podmienok Tribunale ordinario di Torino, Sezione Lavoro, rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

- „1. Majú sa články 5, 17 a 18 smernice 93/104... vykladať v tom zmysle, že sú priamo uplatniteľné v právnom poriadku štátu nezávisle od ich formálneho prebratia alebo bez ohľadu na vnútroštátne právne predpisy, ktoré zužujú ich uplatnenie na určité profesijné odvetvia v spore, v ktorom sociálni partneri podpísali kolektívne zmluvy v súlade s touto smernicou?

2. Je súd členského štátu povinný v každom prípade, nezávisle od otázky, či má predmetná smernica priamy účinok, použiť smernicu, ktorá ešte nebola prebratá alebo ktorej použitie ako výkladového kritéria vnútroštátneho práva, a teda ako referenčného rámca na účely odstránenia možných pochybností pri výklade je po jej prebratí zrejme vylúčené vnútroštátnymi právnymi prepismi?

3. Má súd členského štátu zakázané, aby prijal rozhodnutie o nezákonnosti určitého správania a aby následne priznal náhradu škody spôsobenej neoprávneným a protiprávnym konaním, keď sa toto správanie zdá sociálnymi partnermi povolené a toto povolenie je v súlade s právom Spoločenstva, aj keď so smernicou, ktorá nie je prebratá do vnútroštátneho práva?

4. Má sa článok 17 ods. 3 smernice [93/104] vykladať v tom zmysle, že samostatne, a teda úplne nezávisle od odseku 2 a od zoznamu činností a povolání, ktoré

sú v [tomto] odseku uvedené, povoľuje účasť sociálnych partnerov a zavadenie odchylných pravidiel týkajúcich sa odpočinku v týždni sociálnymi partnermi?“

O prejudiciálnych otázkach

- ²⁹ Na úvod je potrebné pripomenúť, že napriek tomu, že rozhodnutie vnútroštátneho súdu sa výslovne týka pôvodného znenia smernice 93/104 zo spisového materiálu vyplýva, že počas predmetného obdobia týkajúceho sa sporu vo veci samej smernice o „pracovnom čase“ nadobúdali účinnosť postupne. Túto okolnosť je potrebné na účely zodpovedania prejudiciálnych otázok zohľadniť.

O štvrtej otázke

- ³⁰ Štvrtou otázkou, ktorú treba zodpovedať ako prvú, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či článok 17 ods. 3 smernice 93/104 má vo vzťahu k odseku 2 toho istého článku autonómnu pôsobnosť, takže skutočnosť, že určité povolanie v ňom nie je uvedené nebráni tomu, aby sa naň mohla vzťahovať výnimka podľa článku 17 ods. 3 smernice 93/104.
- ³¹ Najmä z bodu 26 tohto rozsudku vyplýva, že táto otázka má svoj pôvod v argumentácii žalobcov vo veci samej, podľa ktorých sa článok 17 ods. 3 smernice 93/104 nemôže vykladať a aplikovať nezávisle od jeho odseku 2. Tvrdia, že článok 17 ods. 3 smernice

93/104 nie je možné vykladať tak, že umožňuje odchýlky širšieho rozsahu, ako sú tie, ktoré upravuje jeho odsek 2, a z tohto dôvodu upravuje autonómny a oddelený systém odchýlky.

32 S touto argumentáciou však nemožno súhlasiť.

33 Tak ako v podstate tvrdí Comune di Torino, talianska a česká vláda a Európska komisia nič zo štruktúry a znenia článku 17 smernice 93/104 a smernice 93/104 v znení zmien a doplnení nenaznačuje, že by pôsobnosť jeho odseku 3 bola podmienená jeho odsekom 2.

34 Komisia zdôrazňuje, že tieto posledné uvedené odseky na seba neodkazujú a pre každú kategóriu z povolených odchýlok sa v uvedených odsekoch opakujú totožné podmienky, od ktorých je možnosť presunutia odpočinku v týždni vždy závislá.

35 Z bodu 15 tohto rozsudku vyplýva, že v rámci kodifikácie vykonanej smernicou 2003/88 znenie článku 17 ods. 3 smernice 93/104 a 93/104 v znení zmien a doplnení bolo identicky prebraté do nového článku 18, pričom obsah článku 17 ods. 2 smernice 93/104 a 93/104 v znení zmien a doplnení bol rozdelený medzi odseky 2 a 3 článku 17 smernice 2003/88. Z uvedeného vyplýva, že podľa zákonodarcu Únie sa odseky 2 a 3 článku 17 smernice 93/104 a 93/104 v znení zmien a doplnení môžu, respektíve musia vykladať oddelene, pričom práve kodifikácia umožnila túto separáciu.

- 36 Na štvrtú otázku je potrebné odpovedať tak, že článok 17 ods. 3 smernice 93/104 a smernice 93/104 v znení zmien a doplnení má vo vzťahu k odseku 2 tohto článku autonómnu pôsobnosť, takže skutočnosť, že určité povolanie v tomto odseku 2 nie je uvedené nebráni tomu, aby sa naň mohla vzťahovať odchýlka podľa článku 17 ods. 3 smernice 93/104 a smernice 93/104 v znení zmien a doplnení.

O prvých troch otázkach

- 37 Z rozhodnutia vnútroštátneho súdu najmä vyplýva, že bolo ustálené, že v období od 29. apríla 2003 do 29. augusta 2004 legislatívny dekrét č. 66/2003 v podstate v súlade s článkom 17 smernice 93/104 a smernice 93/104 v znení zmien a doplnení umožňoval odchyliť sa prostredníctvom kolektívnych zmlúv podpísaných v priebehu roka 2001 od odpočinku v týždni stanoveného v článkoch 36 tretom odseku Ústavy a článku 2109 ods. 1 občianskeho zákonníka.
- 38 Z vnútroštátneho rozhodnutia tiež vyplýva, že mimo tohto posledného uvedeného obdobia sa zdá, že pokiaľ ide o vnútroštátne právo, tieto ustanovenia Ústavy a občianskeho zákonníka môžu brániť tomu, aby sa Comune di Torino vo svojej obrane mohlo platne opierať o kolektívne zmluvy vo veci samej s cieľom preukázať zákonnosť systému pracovných zmien vo veci samej, ktorý podľa dohody z roku 1986 okrem iného stanovil presun odpočinku pripadajúci na siedmy deň.
- 39 V súlade s tým, čo Komisia vo svojich písomných pripomienkach uvádza, činnosti služieb mestskej polície vykonávané za normálnych okolností patria do pôsobnosti smernice 89/391 a keďže na článok 2 tejto smernice odkazuje obsah článku 1 ods. 3

smerníc o „pracovnom čase“, tiež do pôsobnosti posledných uvedených smerníc (pozri analogicky najmä uznesenie zo 14. júla 2005, Personalrat der Feuerwehr Hamburg, C-52/04, Zb. s. I-7111, body 51 až 61 a citovanú judikatúru).

- 40 Zo spisového materiálu predloženého Súdnemu dvoru sa zdá, že z povahy článku 36 tretieho odseku Ústavy a článku 2109 ods. 1 občianskeho zákonníka najmä v rozsahu, v akom sa aplikujú pri zohľadnení požiadaviek článkov 3 a 16 smernice 93/104 *a priori* vyplýva, že sa nimi do talianskeho právneho poriadku prebral článok 5 smerníc o „pracovnom čas“, čo však prípadne prináleží vnútroštátnemu súdu, aby overil. V každom prípade pred Súdnym dvorom sa nenamietalo, že tieto vnútroštátne ustanovenia nespĺňajú požiadavky uvedeného článku 5.
- 41 Pokiaľ však vnútroštátny súd vo svojom rozhodnutí vychádza z predpokladu, že fakultatívne odchýlky upravené v článku 17 smernice 93/104 a smernice 93/104 v znení zmien a doplnení alebo v článkoch 17 a 18 smernice 2003/88 (ďalej len „dotknuté odchýlné ustanovenia“) dovoľujú zaviesť systém odpočinku v týždni stanovený dohodou z roku 1986, čo je jeho úlohou overiť, vyjadruje tak pochybnosť, či sa táto dohoda a predmetné kolektívne zmluvy vo veci samej môžu odchýliť od článku 36 tretieho odseku Ústavy a článku 2109 ods. 1 občianskeho zákonníka.
- 42 Vnútroštátny súd sa predovšetkým pýta na to, či je možné priamo alebo nepriamo použiť dotknuté odchýlné ustanovenia na prekonanie prípadnej prekážky aplikácie predmetných kolektívnych zmlúv vo veci samej vyplývajúcej z vnútroštátneho práva.

- 43 Za týchto okolností sa má prvým trom otázkam, ktoré je vhodné preskúmať spoločne, rozumieť tak, že v podstate smerujú k zisteniu, či sa dotknuté odchylné ustanovenia majú priamo aplikovať na taký skutkový stav ako vo veci samej, alebo v prípade neexistencie tohto priameho účinku či má vnútroštátny súd povinnosť alebo právo vykladať predmetné ustanovenia vnútroštátneho práva vo veci samej takým spôsobom, že umožní odchyliť sa od odpočinku v týždni stanoveného v článku 36 treťom odseku Ústavy a článku 2109 ods. 1 občianskeho zákonníka.

O možnosti priamej aplikácie dotknutých odchylných ustanovení

- 44 Hoci sa prvá otázka vnútroštátneho súdu týka najmä článku 5 smerníc o „pracovnom čase“, treba zdôrazniť, že tak ako vyplýva najmä z bodu 42 tohto rozsudku, touto otázkou chce vnútroštátny súd predovšetkým zistiť, či žalovaný vo veci samej sa môže na účely zamietnutia základu sporných nárokov vo veci samej proti žalobcom vo veci samej odvolávať na dotknuté odchylné ustanovenia.
- 45 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že podľa pevne ustálenej judikatúry Súdneho dvora samotná smernica nemôže zakladať povinnosti jednotlivcovi, takže sa na smernicu ako takú voči nemu nemožno odvolávať (pozri najmä rozsudky z 26. februára 1986, Marshall, 152/84, Zb. s. 723, bod 48; zo 14. júla 1994, Faccini Dori, C-91/92, Zb. s. I-3325, bod 20; zo 7. januára 2004, Wells, C-201/02, Zb. s. I-723, bod 56; z 5. októbra 2004, Pfeiffer a i., C-397/01 až C-403/01, Zb. s. I-8835, bod 108, ako aj z 19. januára 2010, Küçükdeveci, C-555/07, Zb. s. I-365, bod 46).

- 46 Pokiaľ dotknuté odchylné ustanovenia neboli platne prebraté, čo prináleží overiť vnútroštátnu súd, úrady členského štátu, ktorý túto možnosť nevyužil, nemôžu namietat svoje vlastné opomenutie v snahe uprieť takým jednotlivcom, ako sú jednotlivci vo veci samej, výhodu odpočinku v týždni, ktorý je v zásade v súlade s požiadavkami článku 5 smerníc o „pracovnom čase“, čo je však úlohou vnútroštátneho súdu, aby overil (pozri analogicky rozsudok zo 17. júla 2008, Flughafen Köln/Bonn, C-226/07, Zb. s. I-5999, bod 32 a citovanú judikatúru).
- 47 Z uvedeného vyplýva, že za takých okolností, ako sú okolnosti vo veci samej, sa nemožno priamo odvolávať na dotknuté odchylné ustanovenia proti takým jednotlivcom, ako sú jednotlivci vo veci samej.

O povinnosti alebo možnosti konformného výkladu vnútroštátneho práva

- 48 Z rozhodnutia vnútroštátneho súdu vyplýva, že Tribunale di Torino, Sezione Lavoro, s cieľom zistiť, či sa môže Comune di Torino na odôvodnenie odchylenia sa od požiadaviek článkov 36 tretieho odseku Ústavy a článku 2109 ods. 1 občianskeho zákonníka oprávnené odvolávať na predmetné kolektívne zmluvy vo veci samej, sa druhou a treťou otázkou pýta, či predsa len nie je potrebné vykladať vnútroštátne právo v zmysle dotknutých odchylných ustanovení.
- 49 V tejto súvislosti platí, že povinnosť členských štátov vyplývajúca z určitej smernice na dosiahnutie výsledku stanoveného touto smernicou, ako aj ich povinnosť prijať všetky potrebné opatrenia všeobecnej alebo osobitnej povahy na zabezpečenie plnenia tejto povinnosti sa vzťahuje na všetky orgány členských štátov vrátane súdnych

orgánov v rozsahu ich právomocí (pozri najmä rozsudky z 10. apríla 1984, von Colson a Kamann, 14/83, Zb. s. 1891, bod 26, a Küçükdeveci, už citovaný, bod 47 a citovanú judikatúru).

- 50 Napriek tomu je potrebné vylúčiť existenciu povinnosti vyplývajúcu zo smerníc o „pracovnom čase“, aby sa pri výklade vnútroštátneho práva uprednostnila aplikácia kolektívnych zmlúv odchyľujúcich sa od pravidiel preberajúcich článok 5 týchto smerníc.
- 51 Keďže odchýlky stanovené v dotknutých odchylných ustanoveniach sú fakultatívne, právo Únie členským štátom neukladá ich vykonanie do vnútroštátneho práva. Členské štáty na to, aby mohli uplatniť možnosť uvedenú v týchto ustanoveniach odchyliť sa za určitých okolností od požiadaviek, konkrétne článku 5 smerníc „pracovnom čase“, musia v tomto smere vykonať voľbu (pozri analogicky rozsudok zo 4. júna 2009, SALIX Grundstücks-Vermietungsgesellschaft, C-102/08, Zb. s. I-4629, body 51, 52 a 55).
- 52 Na tieto účely si členské štáty môžu zvoliť normatívnu techniku, ktorá sa im zdá byť najvhodnejšia (pozri analogicky rozsudok SALIX Grundstücks-Vermietungsgesellschaft, už citovaný, bod 56) s tým, že v zmysle samotných dotknutých odchylných ustanovení obdobné odchýlky možno vykonať pomocou kolektívnych zmlúv alebo dohôd uzatvorených medzi sociálnymi partnermi.
- 53 Samotné smernice o „pracovnom čase“ nemožno vykladať tak, že bránia aplikácii takých kolektívnych zmlúv ako vo veci samej, alebo naopak, že napriek ostatným príslušným vnútroštátnym ustanoveniam takúto aplikáciu vyžadujú.

- 54 Za týchto okolností je otázka, či Comune di Torino je v spore vo veci samej oprávnené sa odvolávať na dohodu z roku 1986 a kolektívne zmluvy vo veci samej, otázkou, ktorú musí vnútroštátny súd vyriešiť predovšetkým v súlade s pravidlami vnútroštátneho práva (pozri analogicky rozsudok z 3. októbra 2000, Simap, C-303/98, Zb. s. I-7963, body 55 až 57).
- 55 Napriek tomu treba zdôrazniť, že pokiaľ právo Únie ponecháva členským štátom možnosť odchyliť sa od niektorých ustanovení smernice, členské štáty sú povinné vykonávať diskrečnú právomoc v súlade so všeobecnými zásadami práva Únie, medzi ktoré patrí aj zásada právnej istoty. Preto sa musia ustanovenia umožňujúce fakultatívne odchýlky zo zásad zakotvených smernicou vykonať s požadovanou presnosťou a jasnosťou, aby sa vyhovelo požiadavkám vyplývajúcim z uvedenej zásady.
- 56 Za týchto okolností bude vnútroštátny súd postavený pred dve alternatívy, buď kolektívne zmluvy vo veci samej nie sú v súlade so všeobecnou zásadou právnej istoty a nespĺňajú požiadavky stanovené vnútroštátnym právom na to, aby dotknuté odchýlné ustanovenia boli platne vykonané, alebo sa týmito zmluvami vykonávajú prípustné odchýlky z uvedených predpisov Únie v súlade s talianskym právom a so všeobecnou zásadou právnej istoty.
- 57 V prvom prípade pokiaľ talianske právo bráni aplikácii dohody z roku 1986 a predmetných kolektívnych zmlúv vo veci samej v súlade s tým, čo tvrdila česká vláda a čo vyplýva z judikatúry uvedenej v bode 45 tohto rozsudku, sa voči jednotlivcom nemožno odvolávať len na samotné smernice o „pracovnom čase“ na zabezpečenie tejto aplikácie (pozri tiež analogicky rozsudky z 11. júna 1987, Pretore di Salò/X, 14/86, Zb. s. 2545, body 19 a 20; z 3. mája 2005, Berlusconi a i., C-387/02, C-391/02 a C-403/02, Zb. s. I-3565, body 73 a 74, ako aj z 5. júla 2007, Kofoed, C-321/05, Zb. s. I-5795, bod 42 a citovanú judikatúru).

- 58 V druhom prípade uvedenom v bode 56 tohto rozsudku smernice o „pracovnom čase“ v tejto súvislosti nebránia ani takému výkladu vnútroštátneho práva, ktorý umožňuje Comune di Torino odvolať sa na predmetné kolektívne zmluvy vo veci samej pod podmienkou, že príslušné ustanovenia týchto zmlúv plne rešpektujú podmienky stanovené dotknutými odchylnými ustanoveniami, čo je však úloha vnútroštátneho súdu, aby to overil. Pokiaľ ide o tento posledný bod, treba pripomenúť, že dotknuté odchylné ustanovenia ako výnimky z režimu Spoločenstva v oblasti organizácie pracovného času zavedeného smernicou 93/104 sa majú vykladať tak, že ich dosah sa na zachovanie záujmov, ktoré tieto odchýlky umožňujú chrániť, obmedzí na nevyhnutné minimum (pozri rozsudok z 9. septembra 2003, Jaeger, C-151/02, Zb. s. I-8389, bod 89).
- 59 Vzhľadom na vyššie uvedené je potrebné na prvé tri otázky odpovedať tak, že za takých okolností, ako sú okolnosti vo veci samej, sa nemožno odvolávať na dotknuté odchylné ustanovenia voči takým jednotlivcom, ako sú žalobcovia vo veci samej. Okrem toho tieto ustanovenia nemožno vykladať tak, že dovoľujú alebo zakazujú aplikáciu takých kolektívnych zmlúv, ako sú kolektívne zmluvy vo veci samej, keďže ich aplikácia závisí od vnútroštátneho práva.

O trovách

- 60 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdny dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (druhá komora) rozhodol takto:

1. Článok 17 ods. 3 smernice Rady 93/104/ES z 23. novembra 1993 o niektorých aspektoch organizácie pracovného času v pôvodnom znení, ako aj v znení smernice Európskeho parlamentu a Rady 2000/34/ES z 22. júna 2000 má vo vzťahu k odseku 2 tohto článku autonómnu pôsobnosť, takže skutočnosť, že určité povolanie v tomto odseku 2 nie je uvedené, nebráni tomu, aby sa naň mohla vzťahovať odchýlka podľa článku 17 ods. 3 smernice 93/104 v oboch zneniach.
2. Za takých okolností, ako sú okolnosti vo veci samej, sa nemožno odvolávať na fakultatívne odchýlky stanovené v článku 17 smernice 93/104 a smernice 93/104 zmenenej a doplnenej smernicou 2000/34 a prípadne článkami 17 a/ alebo 18 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/88/ES o niektorých aspektoch organizácie pracovného času voči takým jednotlivcom, ako sú žalobcovia vo veci samej. Okrem toho tieto ustanovenia nemožno vykladať tak, že dovoľujú alebo zakazujú aplikáciu takých kolektívnych zmlúv, ako sú kolektívne zmluvy vo veci samej, keďže ich aplikácia závisí od vnútroštátneho práva.

Podpisy